

במסכת ברכות דף י"ב עמוד א' בד"ה אמנם שחילק בין מצות מעשיות כמו נטילת לולב שעשייתן הן ככוונת מצוה לבין מצוות התלויות בדבור שאם לא התכוון לא עשה כלום. והאחרונים הקשו על סוף דבריו ותרצו ועיין בשדי חמד מערכת המ"ם כלל ע' אבל מה שכתב שבמצוות מעשיות אין צריכים כוונה כן נראה גם ברמב"ם בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' כמו שפרש במגיד משנה ועיין בספר בני ציון חלק ב' סימן ס' אות ג' שדייק כן בגמרא. ולפי זה מצוות בין אדם לחברו התלויות במעשה אינן צריכות כוונה, וכל שכן במשלם שכר שכיר ומלביש ערומים ונותן צדקה שמעשיו השאירו רושם ועדיפא מנטילת לולב כמו שחילק בספר מלא הרועים בערך מצות צריכות כוונה אות ט' והובא בשדי חמד שם כלל ס"ז.

יהודה הרצל הנקין

ההלכה מצוה מן המוכרח לתת עד חומש ולא יותר ואם נתן חומש בלי כוונה למצוה שמא לא עלה לו ומצוה לתת עוד חומש בכוונה למצוה, אך שעור זה הוא מדרבנן כי מדאורייתא יוצא בשלישית השקל ומסתבר שבדרבנן יוצא גם בלי כוונה. וכל שכן במעשר כספים שאינו אלא מנהג אם התבאר לו למפרע שהיה מותר לשלם חלק מחובותיו מכספי מעשר ולא התכוון לכך בשעה ששילם נראה שמכל מקום יכול לנכות תשלומים שכבר שילם מחיוב המעשר, ולפי זה הרבה אנשים מקיימים מעשר כספים בדיעבד בלא יודעין.

בעיקר השאלה עיין בספר כלי חמדה פרשת כי תצא עמודים רכ"ח-רל"א שלא מצא מבואר בשום מקום שלמאן דאמר מצוות צריכות כוונה שיהיה חילוק בין מצוות שבין אדם למקום למצוות שבין אדם לחברו. אמנם עיין ברבנו יונה שעל הרי"ף

סימן י

ביאור "שיאמרו לך על ימין שהוא ימין"

ב"ה, כ"ז אדרא' תשנ"ה
לרב אחד

עכ"ל ונמצא שבמה שמפורש בתורה אין לסור אחר טעותם ואילו הספרי מיירי במה שאינו מפורש בתורה.

איני מכיר חילוק זה כי אטו משה לא צוה באותו יום גם תורה שבעל פה, אבל נראה לפרש בדרך של כבודו בשינוי קצת שהכוונה היא לסוף הפסוק ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם עכ"ל שאין לשמוע לסנהדרין אם יטעו להורות לעבוד ע"ז וכמו שמפורש בכתוב לגבי נביא שמצוה לשמוע אליו זולת אם צוה לעבוד ע"ז, ובספר עלי תמר על הירושלמי שם בד"ה ת"ל ללכת כתב בדומה לזה והביא מן הכתוב בפרשת ראה פרק י"ג והנביא הוא וגו' להדיחך מן הדרך אשר צוה ה' אליך ללכת בה עכ"ל עיי"ש. מה שאין כן לחלק בין מפורש בתורה לאינו מפורש אדרבה הצדוקים מורים לפי פשט התורה בכמה ענינים נגד קבלת חז"ל וכי נאמר שאסור לקבל הוראות הסנהדרין ושיש ללכת אחרי הצדוקים במה

בעקבות הרצאתו המאלפת בסתירה בין הספרי לירושלמי בלא תסור, שבירושלמי במסכת הוריות פרק א' משנה א' הביאו ברייתא תלמוד לומר ללכת ימין ושמאל שיאמרו לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל עכ"ל והמלה ללכת אינה כתובה בפרשת שופטים, ובשו"ת מלמד להועיל חלק ג' סימן פ"ב נדחק שכוונת הירושלמי היא לדרוש אם למסורת של המלה "לך" שבכתוב יגידו לך וגו' בציר"ה תחת הלמ"ד. וכבודו תרץ באופן אחר שהכוונה היא לפרשת כי תבוא פרק כ"ח לא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם עכ"ל שהמלה ללכת מופיעה שם בהדיא, ופרש שהירושלמי מיירי במה שמפורש בתורה כלשון משה רבנו ע"ה אשר אנכי מצוה וגו'

בהם שטעו עד שילך וישמיע טענותיו ויכריעו נגדו, וכתבתי מזה בשו"ת בני בנים חלק ב' סימן כ"ג אות ד' ורב אחד דייק כן מן הרמב"ם הלכות ממרים פרק ד' הלכה א' שצריך לשאת ולתת איתם. ומה שאמרו בירושלמי תלמוד לומר ללכת ימין ושמאל עכ"ל בא לאשמעינן שאינו חייב אלא אם כן הורה לעשות מעשה נגד דעתם שזהו לשון ללכת מה שאין כן אם לא הורה לעשות מעשה, וכן דרך הירושלמי לשלב את הביאור בתוך הפסוק ולהעתיק שניהם כמו שכתב בספר עלי תמר שם בד"ה יכול.

יהודה הרצל הנקין

שמפורש בתורה ח"ו. וכן להפך אם יהיו רוב צדוקים בסנהדרין ועיין במגילת תענית פרק י' שמשמע שכך קרה וכמו שהיו להם בתי דין של נפשות במסכת סנהדרין דף נ"ב עמוד ב', הכי אז יש מצות לא תסור, ויש לפרש כן כוונת הירושלמי שרק אם אומרים על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל מה שאין כן בית דין של צדוקים.

ומיהו בירושלמי שם אין גילוי לזה והעיקר כפרוש הרמב"ן ועוד ראשונים שהירושלמי מיירי במי שהגיע להוראה שענין זה הוא הנזכר במשנה ובירושלמי שם שאז אסור לו לקבל דעת הסנהדרין אם יודע

סימן יא

הערות בדברי הגרמ"פ ז"ל

כ"ה, י"ב מנהם אב תשנ"ו

ללמדן אחר

זה ולא שנים ביחד וא"כ אף אם ילכו בלא הפסק כל הכ"ד שעות של המע"ל לא יעברו ס' רבוא ומ"מ הוא רה"ר וחייבין עליו אף שרש"י הא מצריך שיהיו ס' רבוא. ולכן צריך לומר כדבארתי שבעיר סגי בזה שיש ס' רבוא בכל העיר ונימא דמעלות בית מרון היה בעיר. ואף שבר"ה דף י"ח פרש"י הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צידי הדרך עיי"ש צריך לומר דלא דק שם כ"כ כיון שאין נוגע שם וקראו דרך אף שהוא מרחובי העיר, והא בל"ז הא מוכרח לפרש שהיה מרחובי העיר דהא רה"ר צריך שיהיה ברוחב ט"ז אמה ואם היה דרך בעלמא כיון שקצר כ"כ לא היה שייך להיות רה"ר ולכן צריך לומר שהיה מרחובי העיר והיה רוחב הו"הוב שהוא בין התצרות והבתים שמשני הצדדין ט"ז אמה והיה מקום ההלוך רק קצר מאד באמצע הרחוב ומשני הצדדין עד החצרות והבתים עמק עמוק וזה ג"כ הוא בדין רה"ר דאולי היה ראוי קצת לתשמיש להעוברים במשאות ואף שאלו הצריכים להרוחב דט"ז הם מועטים מ"מ הוא רה"ר בצרוף הס' רבוא של כל העיר כדבארתי, אבל אם היה בדרך ודאי אין להחשיבו שהוא רוחב ט"ז בשביל המועטים שמשתמשים שם עכ"ל בסוגריים.

יישר כוחו על שהראה לי בשו"ת אגרות משה חלק אורח חיים חלק ה' שיצא עתה לאור, כמה מקומות שכתב שלא כמו שכתבתי אני. הנה הגאון המחבר זצ"ל היה גדול מאד ורב גובריה וצריך להתחשב בדעתו בכל מקום, קטנו עבה ממותנינו וגם היתה לו ראות חדה וידע להתנער מן המוסכמות ולברר הלכה לאמיתה. אפס מרוחב היריעה אשר פרס מן הנמנע שלא ימצאו בה קמטים לעתים ובפרט כאשר הסתמך הרבה על סברתו או על הוכחה מחודשת מן הגמרא.

עייין בחלק אורח חיים חלק ראשון סימן קל"ט ענף ה' בענין תיקון עירוב במאנהעטן שחידש חילוק בין רשות הרבים של עיר לבין רה"ר של דרכים שבדרכים צריך שיעברו שם ששים רבוא מה שאין כן בעיר די שיהיו בה ששים רבוא בכל הרחובות אף אם לא ברחוב אחד, וכתב וז"ל וראיה גדולה למה שבארתי דלא בכל מקום צריך שיעברו שם ס' רבוא דהא בערוכין דף כ"ב איתא ואפילו במעלות בית מרון הוא רה"ר ופרש"י שמהלכין בו בזה אחר